

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ СУМІЖНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА КАФЕДРІ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

(спеціальність «Внутрішні хвороби», «Акушерство та гінекологія», «Хірургія», «Урологія», «Радіологія», «Психіатрія», «Дерматовенерологія», «Медицина невідкладних станів»)

Навчально-методичний посібник
Частина II

Харків
2019

**Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет**

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ СУМІЖНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА КАФЕДРІ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ
(спеціальність «Внутрішні хвороби», «Акушерство та
гінекологія», «Хірургія», «Урологія», «Радіологія», «Психіатрія»,
«Дерматовенерологія», «Медицина невідкладних станів»)
Навчально-методичний посібник
Частина 2**

**Харків
ХНМУ
2019**

УДК 378.046-021.65:378.016:616.9(075.8)

О-63

Затверджено вченою радою ХНМУ.
Протокол № 9 від 17.10.2019 р.

Авторський колектив: В.М. Козько
К.В. Юрко
В.В. В'юн
Г.О. Соломенник
Н.Ф. Меркулова

Рецензенти:

Бодня К.І., професор, доктор медичних наук, завідувач кафедри медичної паразитології та тропічних хвороб Харківської медичної академії післядипломної освіти;

Лядова Т.І., професор, доктор медичних наук, завідувач кафедри загальної та клінічної імунології та алергології медичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

О-63 Організація навчання лікарів-інтернів суміжних спеціальностей на кафедрі інфекційних хвороб: навчально-методичний посібник у трьох частинах / В.М. Козько, К.В. Юрко, В.В. В'юн, Г.О. Соломенник, Н.Ф. Меркулова. – Харків: ХНМУ, 2019. – Ч. 2. – 114 с.

Посібник підготовлено та складено відповідно до типової навчальної програми інтернатури випускників вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації зі спеціальності «Внутрішні хвороби», «Акушерство та гінекологія», «Хірургія», «Урологія», «Радіологія», «Психіатрія», «Дерматовенерологія», «Медицина невідкладних станів» з урахуванням стандартів освіти на основі нормативно-директивних матеріалів МОЗ України. Матеріал викладено на сучасному науковому рівні.

Для керівників лікарів-інтернів та лікарів-інтернів спеціальності «Внутрішні хвороби», «Акушерство та гінекологія», «Хірургія», «Урологія», «Радіологія», «Психіатрія», «Дерматовенерологія», «Медицина невідкладних станів».

УДК 378.046-021.65:378.016:616.9(075.8)

© В.М. Козько, К.В. Юрко, В.В. В'юн,
Г.О. Соломенник, Н.Ф. Меркулова
© ХНМУ, 2019

ЗМІСТ

Список умовних скорочень.....4
Передмова.....5
Спеціальність «Внутрішні хвороби».....6
Курс «Інфекційні хвороби. Вірусні гепатити, СНІД. Особливо небезпечні інфекції. Імунопрофілактика.....6
Навчальний план.....6
Зміст програми.....6
Структура навчальної дисципліни.....7
Тематичний план лекцій.....7
Тематичний план семінарських занять.....7
Тематичний план практичних занять.....8
Методичні вказівки до семінарських занять.....9
Методичні вказівки до практичних занять.....	...76
Перелік практичних навичок.....	...98
Питання до диференційованого заліку.....	...98
Спеціальність «Акушерство і гінекологія», «Хірургія», «Урологія», «Радіологія», «Психіатрія», «Дерматовенерологія», «Медицина невідкладних станів».....	.101
Курс «Особливо небезпечні інфекції.....	.101
Навчальний план.....	.101
Зміст програми.....	.101
Структура навчальної дисципліни.....	.102
Тематичний план семінарських занять.....	.102
Тематичний план практичних занять.....	.102
Методичні вказівки до семінарських занять.....	.102
Методичні вказівки до практичних занять.....	.105
Перелік практичних навичок.....	.108
Питання до диференційованого заліку.....	.109
Курс «СНІД і вірусні гепатити».....	.110
Навчальний план.....	.110
Зміст програми.....	.110
Структура навчальної дисципліни.....	.110
Тематичний план лекцій.....	.110
Тематичний план практичних занять.....	.110
Методичні вказівки до практичних занять.....	.111
Перелік практичних навичок.....	.112
Питання до диференційованого заліку.....	.113

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АлАТ	– аланінамінотрансфераза
АсАТ	– аспартатамінотрансфераза
АТ	– артеріальний тиск
ВІЛ	– вірус імунодефіциту людини
ВООЗ	– Всесвітня організація охорони здоров'я
ГВШ	– гіповолемічний шок
ГНН	– гостра ниркова недостатність
ГРВІ	– гострі респіраторні вірусні інфекції
ГРЗ	– гострі респіраторні азхворювання
ДВЗ	– дисеміноване внутрішньосудинне згортання
ДНК	– дезоксирибонуклеїнова кислота
ЕКГ	– електрокардіографія
ІТШ	– інфекційно-токсичний шок
ІФА	– імуноферментний аналіз
КІЗ	– кабінет інфекційних захворювань (поліклініка)
КТ	– комп'ютерна томографія
МОЗ	– Міністерство охорони здоров'я
МПА	– м'ясо-пептонний агар
МПБ	– м'ясо-пептонний бульйон
ПЛР	– полімеразна ланцюгова реакція
РА	– реакція аглютинації
РАЛ	– реакція аглютинація та лізісу
РГГА	– реакція гальмування гемаглютинації
РЕМА	– реакція ензим-мічених антитіл
РЗК	– реакція зв'язування комплекменту
РІА	– радіоімунний аналіз
РІФ	– реакція імунофлюоресценції
РМАЛ	– реакція мікроаглютинації та лізісу
РН	– реакція нейтралізації
РНГА	– реакція непрямой гемаглютинації
РНІФ	– реакція непрямой імунофлюоресценції
РНК	– рибонуклеїнова кислота
УЗД	– ультразвукове дослідження
УФО	– ультрафіолетове опромінення
ХТІ	– харчова токсикоінфекція
ЦНС	– центральна нервова система
ШОЕ	– швидкість осідання еритроцитів
ШВЛ	– штучна вентиляція легень
ШКТ	– шлунково-кишковий тракт

ПЕРЕДМОВА

Успіху в реалізації реформ, які нині охопили охорону здоров'я, можна досягти лише за умови наявності достатньої кількості висококваліфікованих кадрів, враховуючи зміни в вищій медичній освіті, інтеграції її в європейський освітній простір, що вимагає нових підходів до підготовки лікаря на післядипломному етапі.

Первинна спеціалізація (інтернатура) є обов'язковою формою післядипломної підготовки випускників усіх факультетів вищих медичних (фармацевтичних) закладів освіти III-IV рівнів акредитації незалежно від підпорядкування та форм власності, яка закінчується присвоєнням кваліфікації лікаря-спеціаліста з певного профілю.

Поширеність інфекційних хвороб взагалі, соціальна значимість ВІЛ-інфекції, вірусних гепатитів, особливо небезпечних інфекцій обумовлюють доцільність включення до програм інтернатури з різних спеціальностей додаткових курсів, присвячених саме цій патології.

Підготовку лікарів-інтернів проводять згідно з «Положенням про спеціалізацію (інтернатуру) в вищих медичних і фармацевтичних закладах III-IV рівнів акредитації», затвердженим наказом №291 від 19.09.1996 р., у тому числі за спеціальністю «Загальна практика-сімейна медицина».

Метою інтернатури є підвищення рівня практичної підготовки випускників вищих медичних (фармацевтичних) закладів освіти III-IV рівнів акредитації, факультетів університетів, їх професійна адаптація до самостійної лікарської діяльності, або первинна спеціалізація лікарів-інтернів різних спеціальностей, їх практична підготовка та підвищення професійного рівня до самостійної лікарської діяльності в відділеннях лікарень і поліклініках.

Інтернатура передбачає поглиблення теоретичних знань, отриманих під час навчання у вищому навчальному закладі. Особливу увагу необхідно поділяти розумінню загальних закономірностей інфекційного процесу, різноманітності збудників та особливостей їх взаємодії з організмом людини і ролі імунологічних реакцій в цих процесах.

Зміст програми інтернатури охоплює весь обсяг теоретичних і практичних знань, умінь, і практичних навичок, необхідних лікарю-інфекціоністу для самостійної роботи і надання кваліфікованої допомоги хворим.

Викладання має ґрунтуватися, а керівники інтернів повинні керуватися наступними нормативно-директивними документами: наказ №98 від 01.03.2005 р. «Про поліпшення якості підготовки лікарів на етапі післядипломної підготовки», наказ №81 від 23.02.2005 р. «Про затвердження переліку спеціальностей та стороки навчання в інтернатурі...», наказ №621 від 21.11.2005 р. «Про внесення змін до наказу МОЗ Укр. №81...», наказ №251 від 14.08.1998 р. «Про затвердження положення про систему ліцензійних інтегрованих іспитів», наказ №762 від 20.11.2006 р. «Про затвердження ліцензійного інтегрованого іспиту «Крок 3. Загальна лікарська підготовка» як складової частини державної атестації».

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ»
КУРС «ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ. ВІРУСНІ ГЕПАТИТИ, СНІД.
ОСОБЛИВО НЕБЕЗПЕЧНІ ІНФЕКЦІЇ. ІМУНОПРОФІЛАКТИКА»

Навчальний план

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин, з них				Рік навчання	Вид контролю
	Лекції	Практичні заняття	Семінари	Разом		
Дисципліна						
Інфекційні хвороби. Особливо небезпечні інфекції. СНІД і вірусні гепатити. Імунопрофілактика	4	40	18	62	1-й	Диференційований залік

Зміст програми

Харчові токсикоінфекції.
 Ботулізм.
 Шигельоз.
 Сальмонельоз.
 Черевний тиф та паратифи.
 Гельмінтози.
 Грип та інші гострі респіраторні вірусні інфекції.
 Менінгококова інфекція.
 Дифтерія.
 «Дитячі» повітряно-краплинні інфекції у дорослих.
 Герпесвірусні інфекції.
 Лептоспіроз.
 Геморагічна гарячка з нирковим синдромом.
 Малярія.
 Висипний тиф.
 Бруцельоз.
 Бешіа.
 Сибірка.
 Правець.
 Сказ.
 Гострі та хронічні вірусні гепатити.
 ВІЛ-інфекція, СНІД. СНІД-асоційовані інфекції та інвазії.
 Тактика лікаря при виявленні особливо небезпечних інфекцій.
 Організація невідкладної допомоги при особливо небезпечних інфекціях (чума, холера, контагіозні геморагічні гарячки, жовта гарячка).
 Імунопрофілактика.

Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Семінари	Усього
Захворювання з переважно фекально-оральним механізмом передачі	2	2	2	6
Інвазії (гельмінтози)	-	2	2	4
Захворювання з переважно повітряно-крапельним механізмом передачі	-	10	2	12
Захворювання з переважно трансмісивним механізмом передачі	-	6	-	6
Зоонози	-	6	2	8
Захворювання з переважно раньовим (інокуляційним) механізмом передачі	-	4	2	6
Вірусні гепатити. ВІЛ-інфекція/СНІД	-	4	2	6
Особливо небезпечні інфекції	2	6	4	12
Диференційований залік	-	-	2	2
Разом	4	40	18	62

Тематичний план лекцій

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Захворювання з переважно фекально-оральним механізмом передачі. Диференціальний діагноз при діареї.	2
2.	Особливо небезпечні інфекції	2
Разом		4

Тематичний план семінарських занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Захворювання з переважно фекально-оральним механізмом передачі. Диференціальний діагноз при діареї. ХТІ, сальмонельоз, шигельоз. Ботулізм. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика, лікування.	2
2.	Гельмінтози. Ентеробіоз, аскаридоз, трихоцефальоз, стронгілоїдоз, трихінельоз. Гіменолепідоз, теніаринхоз, дифілоботріоз, теніоз і цистицеркоз, ехінококоз, альвеококоз. Опісторхоз. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика, лікування.	2
3.	Захворювання з переважно повітряно-крапельним механізмом передачі. Диференціальний діагноз при респіраторному синдромі.	2
4.	Лептоспіроз. ГГНС. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика (імунопрофілактика),	2

	лікування.	
5.	Захворювання з переважно рановим (інокуляційним) механізмом передачі. Сибірка, правець, сказ, бешиха. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика (імунопрофілактика), лікування.	2
6.	Вірусні гепатити. ВІЛ-інфекція/СНІД	2
7.	ОНІ. Геморагічні гарчки	4
8.	Диференційований залік.	2
Разом		18

Тематичний план практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Гельмінтози. Ентеробіоз, аскаридоз, трихоцефальоз, стронгілоїдоз, трихінельоз. Гіменолепідоз, теніаринхоз, дифілоботріоз, теніоз і цистицеркоз, ехінококоз, альвеококоз. Опісторхоз. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика, лікування.	2
2.	Черевний тиф та паратифи. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика, лікування. Алгоритм надання невідкладної допомоги. Диференціальна діагностика при гарячці та висипу.	2
3.	Захворювання з переважно повітряно-крапельним механізмом передачі. Диференціальний діагноз при респіраторному синдромі. Грип. Парагрип. Пташиний грип. Риновірусна, аденовірусна інфекція. Взяття мазку з носу та горла на вірусологічні дослідження. Менінгококова інфекція. Взяття мазку з носу та горла на бактеріологічне дослідження. Визначення менінгеальних знаків. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика (імунопрофілактика), лікування.	4
4.	Захворювання з переважно повітряно-крапельним механізмом передачі. Дифтерія. Взяття мазку з носу та горла на бактеріологічне дослідження. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика (імунопрофілактика), лікування.	2
5.	Герпесвірусні інфекції. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика, лікування.	2
6.	Дитячі повітряно-краплинні інфекції у дорослих. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика (імунопрофілактика), лікування.	2
7.	Захворювання з переважно трансмісивним механізмом передачі. Малярія. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика, лікування.	4
8.	Висипний тиф. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика (імунопрофілактика), лікування.	2
9.	Бруцельоз. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика, лікування.	2
10.	Лептоспіроз. ГГНС. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика (імунопрофілактика), лікування.	4
11.	Захворювання з переважно рановим (інокуляційним) механізмом	4

	передачі. Сибірка, правець, сказ, бешиха. Клінічна симптоматика, діагностика, диференціальна діагностика, профілактика (імунопрофілактика), лікування.	
12.	Вірусні гепатити. ВІЛ-інфекція/СНІД.	4
13.	ОНІ. Холера. Чума.	4
14.	ОНІ. Геморагічні гарячки.	2
Разом		40

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема: ЗАХВОРЮВАННЯ З ПЕРЕВАЖНО ФЕКАЛЬНО-ОРАЛЬНИМ МЕХАНІЗМОМ ПЕРЕДАЧІ. ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИЙ ДІАГНОЗ ПРИ ДІАРЕЇ. ХТІ, САЛЬМОНЕЛЬОЗ, ШИГЕЛЬОЗ. БОТУЛІЗМ. КЛІНІЧНА СИМПТОМАТИКА, ДІАГНОСТИКА, ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ДІАГНОСТИКА, ПРОФІЛАКТИКА, ЛІКУВАННЯ.

1. Кількість годин: 2.

2. Актуальність теми: діарейні захворювання поширені у всьому світі. За даними ВООЗ, кишкові інфекції щорічно вражають у світі близько 500 млн населення (у несприятливі роки ця цифра збільшується вдвічі). Діарейні (кишкові) мають вельми різну етіологічну природу. Серед їхніх збудників домінують сальмонели, шигели, патогенні та умовно-патогенні кишкові палички, вібріони, різні види коків та вірусів, ерсинії, кампілобактери тощо. Діарея може також виникати за умови ураження слизової оболонки кишки найпростішими (амебами, балантидієм, лямбліями), при деяких гельмінтозах. Крім того, діарея може бути наслідком отруєння деякими органічними та неорганічними речовинами (солі важких металів, гриби та ін.), траплятися при багатьох захворюваннях неінфекційної природи: неспецифічний виразковий коліт, тромбоз мезентеріальних судин, рак тонкої та товстої кишки, апендицит, дивертикульоз тощо. Діарейні захворювання досить часто перебігають із проявами дегідратації різного ступеня. Програма ВООЗ, спрямована на боротьбу з діарейними захворюваннями, включає розробку та впровадження сучасних методів діагностики та лікування хворих, проведення невідкладних та протиепідемічних заходів, підготовку кваліфікованих медичних кадрів, у першу чергу лікарів-інфекціоністів.

3. Навчальні цілі заняття:

3.1. Інтерн повинен знати:

- визначення понять діареї, дегідратації;
- складові діарейного синдрому;
- типи діареї;
- інфекційні та неінфекційні захворювання, що супроводжуються діареєю;
- причини виникнення у хворого зневоднення;
- етіологію та епідеміологію кишкових інфекційних хвороб;
- патогенез виникнення різних видів діареї, дегідратації;
- рівні ураження шлунково-кишкового тракту (ШКТ) та їхні клінічні прояви;

3.3. Інтерн повинен удосконалювати:

- практичні навички з діагностики, диференціальної діагностики, лікування ВІЛ-інфекції, вірусних гепатитів, проведення протиепідемічних заходів.

4. Місце заняття: відділення ОКІЛ, учбова кімната.

5. Форма заняття: курація хворих у відділеннях ОКІЛ з подальшим розбором хворих, аналізом наявних даних обстеження, формулюванням діагнозу, проведенням диференціальної діагностики, плануванням лікування.

6. Матеріальне забезпечення: таблиці, методичні вказівки, тести, задачі, схеми лікування, виписки з історій хвороби.

7. План заняття та розподіл часу:

- Курація тематичних хворих – 60 хв.
- Розбір хворих – 60 хв.
- Розбір виписок із історій хвороби, вирішення задач – 50 хв.
- Підсумки та домашнє завдання – 10 хв.

8. Список рекомендованої літератури:

1. Інфекційні хвороби: підручник / О.А. Голубовська, М.А. Андрейчин, А.В. Шкурба та ін.; за ред. О.А. Голубовської. – 2-е вид., переробл. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 688 с.

2. Возіанова Ж.І. Інфекційні і паразитарні хвороби: У 3 т. – К.: Здоров'я, 2001. – Т. 1. – 856 с.

3. Возіанова Ж.І. Інфекційні і паразитарні хвороби: В 3-х т. – К.: Здоров'я, 2001. – Т. 2. – 696 с.

4. Внутренние болезни по Тинсли Р. Харрисону: Учеб. пособие для системы послевуз. проф. образования врачей: В 7 кн. / Под ред.: Э. Фаучи и др. – М.: Практика, 2005. – Кн. 3: Инфекционные болезни. – 2005. – XV, 904–1507.

5. Інфекційні хвороби: підручник / За ред.: Є.В. Нікітіна, М.А. Андрейчина – Тернопіль, Укрмедкнига, 2004. – 364с.

6. Інфекційні хвороби в загальній практиці та сімейній медицині / За ред. М.А. Андрейчина. – Тернопіль: ТДМУ, 2007. – 500 с.

7. Інфекційні хвороби: підручник / В.М. Козько, Г.О. Соломенник, К.В. Юрко; за ред. В.М. Козька. – К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 312 с.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

- Загальноклінічне обстеження дорослих.
- Амбулаторне ведення хворих із з інфекційними захворюваннями; володіння перкуторним, пальпаторним і аускультативним методами діагностики дорослих.
- Клінічна інтерпретація результатів досліджень:
 - загального аналізу крові;
 - біохімічних показників крові;
 - системи зсідання крові;
 - калу, копрограми;
 - серологічного;

- імунологічного;
- рентгенологічного;
- ендоскопії;
- ультразвукового тощо.
- Отримання інформованої згоди пацієнта.

ПИТАННЯ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

- Загальна характеристика вірусних гепатитів.
- ВГВ: клінічний перебіг, лабораторна діагностика, диференціальний діагноз, ускладнення, принципи лікування, протиепідемічні заходи, принципи імунопрофілактики, прогноз.
- ВГС: класифікація, клінічний перебіг, лабораторна діагностика, диференціальний діагноз, ускладнення, принципи лікування, профілактика, прогноз.
- ВГД: клінічний перебіг, лабораторна діагностика, диференціальний діагноз, ускладнення, принципи лікування, профілактика, прогноз.
- Клінічна та диференціальна діагностика вірусних гепатитів.
- Диференціальна діагностика жовтяниць.
- ВІЛ-інфекція/СНІД: класифікація, клінічний перебіг, діагностика, диференціальний діагноз, ускладнення, прогноз, принципи лікування та профілактики.

Навчальне видання

**Козько Володимир Миколайович
Юрко Катерина Володимирівна
В'юн Валерій Васильович
Соломенник Ганна Олегівна
Меркулова Ніна Федорівна**

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ СУМІЖНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА КАФЕДРІ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ
(спеціальність «Внутрішні хвороби», «Акушерство та
гінекологія», «Хірургія», «Урологія», «Радіологія», «Психіатрія»,
«Дерматовенерологія», «Медицина невідкладних станів»)
Навчально-методичний посібник
Частина 2**

Відповідальна за випуск Юрко К.В.

Підписано до друку 17.10.2019. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк ризограф.
Ум.-друк. арк. 7,11.
Наклад 100 прим.

ХНМУ, 61022, м. Харків, пр. Науки, 4

Друк ФОП Заночкин Д.Л.
м. Харків, вул. Плеханівська, 16